

ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ*

*Биљана Милановић*¹
Музиколошки институт САНУ, Београд

Примљен: 15. септембра 2018.

Прихваћено: 1. новембра 2018.

Оригинални научни рад

АПСТРАКТ

Студија је посвећена почецима рада Музиколошког института Српске академије наука, који су обележен улогом и Петра Коњовића, оснивача и првог управника Института, а истовремено и првог секретара Одељења ликовне и музичке уметности Српске академије наука. Полазећи од претпоставке о међусобној условљености (1) успостављања институционалног поретка и (2) дисциплиновања научноистраживачког рада у правцу настанка музикологије и етномузикологије у локалном контексту, конституисање и рад институције проблематизовала сам кроз анализу архивске документације и сагледала у оквиру три потпоглавља. Прво од њих доноси основне информације о реорганизацији Српске академије наука у оквирима културне политике новог режима и бави се аспектима формалног оснивања Института (1947) и контекстуализацијом првих програмских пројекција његовог рада. Друго се односи на разнородне проблеме који су пратили одлагање почетка институтских активности, а завршна целина посвећена је периоду од ангажовања првих сарадника до краја Коњовићевог управљања Музиколошким институтом (1948–1954).

Кључне речи: Петар Коњовић, Музиколошки институт САН/САНУ, Одељење ликовне и музичке уметности САН/САНУ, музикологија, етномузикологија

* Студија је резултат рада на пројекту *Идентификација српске музике од локалних до глобалних оквира: традиције, времена, изазови* Музиколошког института САНУ, који финансира Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (ОН 177004).

Јубиларне годишњице институција често су повод за писање репрезентативних хронолошких прегледа рада колектива и његових протагониста и стварање пожељних слика у култури сећања. Ова студија, настала у оквиру обележавања 70. годишњице рада Музиколошког института Српске академије наука и уметности, усмерена је у другачијем правцу. У њој полазим од става да јубилеј може чинити погодан тренутак критичког захвата у недовољно истражене сегменте прошлости саме струке и њене институционализације, имајући у виду проблемску слојевитост и потенцијално дисонантне односе између идеја и интереса индивидуалних актера, колективних груписања и токова званичне научне и културне политике у деловању институције.

Период успостављања и почетака рада Музиколошког института САН обележен је улогом композитора и музичког писца Петра Коњовића (1883–1970), оснивача и првог управника Института (1947–1954).² Његови напори око формирања и вођења те установе били су неодојиви од улоге академика и секретара Одељења ликовне и музичке уметности САН. Коњовић је 2. марта 1946. постао прави члан Академије уметности СКА/САН, а од 22. марта 1948. године редовни члан, као и први секретар новоформираног Одељења, обављајући секретарску функцију у три узастопна мандата (1948–1954) (Никић, Жујовић, Радојчић–Костић 2007: 148).

У литератури се не наводе или су непрецизно изнети поједини подаци о конституисању Института. Изостају значајни датуми, као и разматрање припремне фазе рада од његовог формалног оснивања крајем 1947. до ангажовања првих сарадника децембра 1948. године.³ Тај период представљао је важну полазну основу рада Музиколошког института, па га сагледавам као фазу конституисања у оквиру деловања ове установе под управом Коњовића. Истраживања сам засновала на анализи архивске грађе и информацијама које су објављиване у *Годишњацима САН*. Главну целину примарних извора чинила је непописана збирка која садржи разноврсну и обимну службену документацију о раду Института.⁴ Уз њу сам користила и записнике скупова Одељења ликовне и музичке

2 Предратни назив Српска краљевска академија (СКА) задржан је недуго после Другог светског рата, да би био промењен у Српска академија наука (САН), а од 1960. године у Српска академија наука и уметности (САНУ). Сходно томе, у тексту користим одговарајуће скраћенице: СКА, САН и САНУ.

3 О историјату Музиколошког института САНУ мало је писано. Само један текст осмишљен је као историјски преглед деловања институције (Петровић 2010), а објављен је, заједно с прилозима о библиотеци, архивским и другим фондовима, као и биографијама и библиографијама сарадника ове установе, у часопису *Музикологија* бр. 10 из 2010. године, који је у целости посвећен обележавању 60. годишњице рада Музиколошког института САНУ. Такође, неколицина других прилога дотиче се, у мањој или већој мери, појединих информација о деловању Института и његових сарадника, али се примарно усредсређује на друге теме (нпр. Пејовић 1994; Мосусова 2010; Милановић 2016; Томашевић 2016; Лајић Михајловић 2017; Медић 2017).

4 Архив Музиколошког института САНУ, збирка: Архива Музиколошког института САН/САНУ (у даљем тексту: АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ); грађа је разврстана у регистре од којих су за ова истраживања били релевантни регистри бр. 1, 3, 4, 5 и 8.

уметности САН, похрањене у Архиву САНУ, које је водио и потписивао секретар Коњовић.⁵

У оквирима музичке културе на подручју Србије пре формирања Музиколошког института САН постојали су примери истраживања традиционалне, црквене и уметничке музике, а поред музикографије, успостављени су зачеци историографије и лексикографског и библиографског рада. Поједини музичари попут Владимира Ђорђевића (1869–1938) и Косте Манојловића (1890–1949) знатније су се окретали таквим активностима. И сам Петар Коњовић, некадашњи професор историје музике у Српској музичкој школи (1907–1913), аутор музичких критика и есеја, огледа о музици и позоришту, као и једног од првих историјских прегледа српске музике (Коњовић 1919), припадао је кругу истакнутих музичких писаца који је обухватао и два доктора музикологије, Милоја Милојевића (1884–1946) и Војислава Вучковића (1910–1942). Делујући паралелно на различитим пољима, од компоновања и извођаштва до музичке критике и педагогије, ови музичари нису се посвећивали континуираном и систематски спровођеном истраживачком раду, што је суштински било одређено недостатком одговарајућег институционалног контекста. Ипак, у годинама непосредно пре и после Другог светског рата уочљиво је појачано залагање за институционализацију у области сакупљања и чувања музичке баштине, као и свест о томе да доступност и обрада примарних извора представљају основу за успостављање научног рада. Још током двадесетих година, Манојловић је у улози „добровољног кустоса“ Одељења за музички фолклор Етнографског музеја у Београду био ангажован на утемељењу збирке нотних записа традиционалне музике, а у кратком временском интервалу (1931–1932) имао је могућност да ради на фонографском снимању ове врсте научних извора (уп. Лајић Михајловић 2017: 241–43). Као оснивач и први ректор Музичке академије (1937–1939) Манојловић се посветио формирању Музичке библиотеке, Музичког архива, те Музичког музеја састављеног од четири одељења, од којих је Грамофонско-фонографско одељење указивало на наставак његових активности започетих у Етнографском музеју (уп. Перковић 1917: 23; Лајић Михајловић 2017: 241–43). У новим, поратним условима, у време другог ректорског мандата Петра Коњовића (1945–1947), на Музичкој академији формиран је Музиколошки институт (1945). „Институт је био изграђен на основама предратног Манојловићевог ‘Архивско-историског и Фонографског одсека’“ (Перковић 1917: 36), а водила га је Стана Ђурић-Клајн (1905–1986 Мосусова 2010). Упркос његовом релативно брзом гашењу услед реорганизације просвете и науке на нивоу државе, неоспорно је да је ова организациона јединица Музичке академије чинила директну претходницу новоформираног Музиколошког института САН под управом Коњовића, чији

5 Записници скупова од оснивања Одељења ликовне и музичке уметности (у даљем тексту ОЛМУ) до 1990. године налазе се у Архиву САНУ (у даљем тексту: АСАНУ), а сврстани су у кутије, према хронолошком редоследу. Записници из каснијих година чувају се у просторијама ОЛМУ (Милановић 2016).

су први сарадници били управо Коста Манојловић и Стана Ђурић-Клајн (исто).⁶

Имајући у виду наведене околности, резултате истраживања сагледала сам из неколико различитих перспектива које осветљавају два међусобно обликујућа процеса: (1) успостављање институционалног поретка и (2) дисциплиновање научноистраживачког рада у правцу настанка локалне музикологије и етномузикологије. Формирање специјализованих, научно усмерених профила стручњака, као и диференцирање научних поља те две дисциплине, одвијали су се кроз нормирање програма и задатака од времена ангажовања првих сарадника у Музиколошком институту САН. Томе су у дужем временском интервалу допринели и оснивање Одељења за историју музике (1948) и музички фолклор (1949) на Музичкој академији и усавршавања представника институтског кадра у иностранству. Међутим, само конституисање и прве године рада и опстанка Института били су условљени другим факторима, које сам проблематизовала кроз анализу архивске документације. Посебно су се издвојила питања о повезаности Института с ширим организационим окружењем и научном политиком САН, као и о зучешћу и улози значајних представника САН у токовима институционализације музичке науке. Проблем стицања легитимности у јасно хијерархизованим односима показао се као веома слојевит, јер је Институт, с једне стране, представљао научну јединицу Академије уметности, односно Одељења ликовне и музичке уметности које је, с друге стране, било обележено наслеђем маргинализованог односа према уметницима у односу на друге ентитете унутар САН. Коњовићево претходно стечено искуство у руковођењу различитим институцијама, упорност и стратегијски осмишљено деловање, снажање у поретку нове државе без идеолошких скретања с позиција грађански усмереног предратног интелектуалца, али и стрпљиво чекање на поједина решења надлежних инстанци били су пресудни за настанак и опстанак Института. Формирање научних задатака и циљева и питања њихове реализације обликовали су се у таквом контексту. Сходно наведеним аспектима, проблеме сам сагледала у оквиру три потпоглавља. Прво од њих је уводно и доноси основне информације о реорганизацији СКА/САН у контексту културне политике новог режима и бави се аспектима формалног оснивања Института и контекстуализацијом првих програмских пројекција његовог рада, друго се односи на разнородне проблеме који су пратили одлагање почетка институтских активности, а завршна целина посвећена је периоду од ангажовања првих сарадника до краја Коњовићевог управљања Инститutom.

6 Мало се зна о деловању Музиколошког института Музичке академије. У публикацији посвећеној 80. годишњици рада Музичке академије / Факултета музичке уметности приложен је Дневни ред састанка Савета Музичке академије од 28. јуна 1947, који под 5. тачком предвиђа „Извештај секретара Музиколошког института“ (Перковић 2017: 32). Може се претпоставити да је Институт извесно време радио и после датума наведеног састанка, те да је поменути секретар била Стана Ђурић-Клајн. Сећања на овај Институт и време до оснивања Музиколошког института САН изнео је Коста П. Манојловић у својој аутобиографији под насловом *Прилози за моју биографију* (уп. Мосусова 2010; Медић 2017).

ФОРМАЛНО ОСНИВАЊЕ И ПРВА ПРОЈЕКЦИЈА ИСТРАЖИВАЧКИХ ЗАДАТАКА МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САН У КОНТЕКСТУ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА У ГОДИНАМА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

У југословенској држави у првим годинама после Другог светског рата уследили су покушаји обнове на свим пољима науке и културе. Централистичко устројство Федеративне Народне Републике Југославије (ФНРЈ) чинило је погодан оквир за круто планирање и остваривање научне, просветне и културне политике, која се спроводила кроз појачано административно деловање и контролу апарата за агитацију и пропаганду.⁷ Институционализација у таквом контексту одвијала се на више паралелних начина и нивоа, а њене најзначајније полуге чинили су законодавство нове власти, успостављање и функционисање хијерархизованог односа установа, као и распоређивање „Partiji odanih ljudi na istaknute funkcije“, на којима су ти појединци деловали као „jedan od najvažnijih faktora u celokupnoj kulturnoj politici“ (Đimić 1988: 49). Успостављање тог поља у нестабилном и променљивом политичком контексту пролазило је, у начелу, кроз трофазну динамику. Закључно с 1948. годином оно се заснивало на совјетском искуству, укључујући и чвршћи надзор и појачану централизацију након сукоба с Информбироом (1947), да би, потом, сведочио о критичком одбацивању совјетске парадигме и трагању за новим теоријским и практичним решењима (1949–1950), а од 1951. године и о постепеном нестајању агитпроп апарата, либералнијем односу према стваралаштву и културном наслеђу и почецима виднијег окретања сарадњи и размени идеја са светом (Đimić 1988; Марковић 1996).

Промене које је захтевало ново државно руководство усмеравале су се и на институције с дугом и богатом историјом. Једна од најстаријих међу њима била је Српска краљевска академија, односно Српска академија наука, у којој Комунистичка партија Југославије (КПЈ) није успела да стекне „odlučujući uticaj“, али је сходно законској регулативи „bitno uticala na izbor akademika, a samim tim i na idejnu orijentaciju te kulturne i naučne ustanove“ (Đimić 1988: 61).⁸ Законом о

7 Успостављање агитпроп апарата завршено је крајем 1946. и почетком 1947. године (Đimić 1988: 76).

8 С обзиром на различите идејно-политичке струје и отпоре новом режиму у оквиру САН, група академика која је била усклађена с деловањем КПЈ поднела је оставке на Скупу целокупне Академије, 25. априла 1947. Групу су чинили председник САН Александар Белић и 11 чланова Институтске комисије Председништва САН, који су своје оставке образложили тиме да „међу члановима Академијиним нема слагања у схватању научних критерија и задатака њених“. Потом је Влада Народне Републике Србије (НРС) образовала Одбор у који су ушли Александар Белић, Милутин Миланковић, Вељко Петровић, Петар Колендић, Павле Савић и Паја Јовановић. Одбор је на седници 6. маја 1947. изабрао за председника А. Белића, а за секретара В. Петровића, и саслушао извештај А. Белића о томе „да је једна од првих Одборових дужности вођење текућих послова и скупљање грађе за стављање на расположење меродавним факторима при изради новог закона о Академији“. После доношења Закона о Српској академији наука од 30. јуна 1947, Влада НРС донела је решење којим „Српска академија наука преузима

Српској академији наука од 30. јуна 1947, Уредбом о одељењима САН и Уредбом о институтима САН од 5. маја 1948. године дошло је до промена како у организацији јединица целе установе тако и у проширивању и разгранавању научног рада у оквиру ње. Уместо дотадашње четири академије оформљено је шест одељења (природно-математичких наука, техничких наука, медицинских наука, литературе и језика, друштвених наука, ликовне и музичке уметности), а закључно с 1949. годином основана су чак 24 научна института. Утицаји совјетских узора приликом реорганизовања Академије и формирања института били су повезани с успостављањем совјетског привредног модела и реализацијом петогодишњег плана (1947–1952). Присуство тих утицаја било је очигледно и у организовању Југословенског академског савета, који је дуже од једне деценије радио као саветодавни орган Савезне владе, надзорни и руководећи орган академија наука и републичких академских савета, да би тек 1959. године изгубио статус из времена централизма, задржавши само координациону и улогу презентације у иностранству (Коголија 2017: 1162–63; 1167). И друга новоформирана тела, попут Комитета за научне установе, Универзитет и високе школе Владе НРС који је остваривао „опште руководство Академијом наука и њеним институтима“ (Уредаба 1947, чл. 4), имала су законски регулисане ингеренције над деловањем САН. То се испољавало током организовања структуралних јединица ове установе и успостављања међусобних, хијерархизованих односа унутар ње.

У околностима наведених промена формиран је и Музиколошки институт САН. Податак да је он основан 21. октобра 1947. године (Петровић 2010: 12) односи се, заправо, на један од датума формалне процедуре оснивања, која се одвијала у више корака. После одлука инстанци унутар САН, на крају је уследила сагласност већ поменутог Комитета за научне установе, Универзитет и високе школе Владе НРС, која је донета 12. децембра 1947. године. То је и тачан датум званичног оснивања ове институције.⁹

Припреме око формирања Института покренуте су 10. септембра исте године на заједничком скупу чланова Академије филозофских наука и Академије уметности. Тада је председник САН, Александар Белић (1876–1960), изнео одлуку Председништва да се 15. септембра, „у славу Вука, Даничића и Бранка Радићевића“, одржи заједничка свечана седница Академије филозофских наука и Академије уметности, којом би САН узела учешће у прослави јубилеја Вука Караџића. У дискусији о тачкама дневног реда најављене седнице утврђено је

све послове у онаквом саставу какав је имала на дан 25 априла 1947 год, стављајући ван снаге и решење Владе о формирању поменутог Одбора (Никић, Жујовић, Радојчић–Костић 2007: XL, 383).

9 Исти датум оснивања појављује се у пописима персоналног састава Института, који су објављивани у *Годишњацима САН*. Поменути акт Комитета П.О. бр. 298 од 12. децембра 1947. није сачуван у документацији Института, али се на њега позива и сам Коњовић у својој службеној преписци, као и у првом извештају о раду Института, објављеном у *Годишњаку САН* (АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Петар Коњовић Председништву САН – нацрт дописа, 24. децембра 1947; „Извештај о раду Музиколошког института“. *Годишњак САН LV* (1948): 265).

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

да Петар Коњовић говори о музичком фолклору и изнесе „потребу да се што пре оснује Музиколошки институт као Академијина установа која ће купити мелодије народних песама, критички издавати досадашње збирке таквих мелодија, купити мелодије инструменталне музике итд.“ Такође, „Институт би се бавио“, како је то у наставку записника прецизирано, „и издавањем дела старе музике наше, а тако исто и критичким издавањем класичних дела наших композитора“.¹⁰ На самом свечаном скупу у част поменутог јубилеја Коњовић је нагласио да он у свом предлогу о оснивању Музиколошког института има у виду начин на који се „отварају и други научни институти ради проучавања народног живота нашег и проширивања и продубљивања народне културе, којој је баш Вук одредио неизмењиво јасан правац.“¹¹ Потом је уследио и његов званичан предлог о оснивању и организацији Института, који је разматран на две узастопне седнице Институтске комисије Председништва САН. Предлог о оснивању усвојен је већ на првој од њих, 6. октобра, а по питању организације договорено је да се председник САН „још претходно посаветује са стручњацима ради прецизирања програма појединих предложених отсека (sic!) Института“.¹² На основу Белићевог извештаја „о разговору са предлагачем“, на седници од 21. октобра одлучено је „да се предложена организација у начелу прими“. Истом приликом Коњовић је предложен за управника Института, а од Комитета за научне установе, Универзитет и високе школе тражено је и одобрење једномесечног одсуства за самог управника, који би отпутовао у иностранство због „уознавања организације рада сличних установа на страни.“¹³

Коњовић се по оснивању Музиколошког института обратио Председништву САН молбом да изради потребне печате, како би могао „започети са устројством службе“, али и да обезбеди неопходне услове за реализацију предвиђеног службеног одсуства. Путовање у Праг, Брно, Братиславу, Беч, Будимпешту и Букурешт остварио је од 28. јануара до 28. фебруара 1948. године, с идејом да искуство стечено у упознавању рада релевантних истраживачких институција у средњоевропским градовима одмах по повратку примени при осмишљавању персоналног састава и детаљног плана рада новоформиране институције.¹⁴ Потом је боравио и у Загребу и Љубљани (3–8. април) „ради контакта са тамошњим

10 „Конференција Академије филозофских наука и Академије уметности“. *Годишњак САН LIV* (1947): 94–96.

11 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1, „Предлог свечаном скупу Српске академије“ (Коњовићев предлог о оснивању Музиколошког института САН, рукопис), недатирано.

12 „Седнице Институтске комисије Председништва Српске академије наука. – VI седница 6. октобра 1947. год.“ (тачка 7). *Годишњак САН LIV* (1947): 277.

13 „Седнице Институтске комисије Председништва Српске академије наука. – VII седница 21. октобра 1947. год.“ (тачка 5). *Годишњак САН LIV* (1947): 281–282.

14 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Петар Коњовић Председништву САН (нацрт дописа), 24. децембра 1947; „Извештај о раду Музиколошког института“ *Годишњак САН LV* (1948): 265.

музичким и научним радницима, специјално с онима који се баве бележењем и проучавањем музичког фолклора“ (исто, 266). За оснивање и организациони план Института посебно су се интересовали Золтан Кодаљ [Zoltán Kodály (1882–1967)] и Емил Аксман [Emil Axman (1887–1949)], управник Музичког архива Националног музеја у Прагу (уп. Мосусова 2010: 154–155), мада детаљи о томе за сада нису познати. У Загреб и Љубљану Коњовић ће, међутим, и касније одлазити и размењивати идеје и литературу с управницима сродних институција, Франце Маролтом (1891–1951), оснивачем и управником Фолклорног института у Љубљани и Винком Жганцем (1890–1976), оснивачем и управником Института за народну умјетност, касније и председником (1952–1957) Међународног савета за музички фолклор [International Folk Music Council].

При испуњавању почетних, формалних корака у оснивању Музиколошког института Коњовић је имао очигледну подршку Александра Белића, који му је, по свој прилици, помогао и око добијања једномесечног путовања у иностранство. Излазак из земље у датом тренутку представљао је велику привилегију, тим пре што је Коњовићев итинерер обухватао и Запад, и што у дискурсима новопостављеног управника Института није било ни помена о угледању на совјетска искуства.¹⁵ Међутим, позивање на проучавање „народног живота“ и „народне културе“ у наведеним јавним нарацијама Белића и Коњовића сасвим се уклапало у идеје о новом, социјалистичком човеку и народној демократији, иако је оно у случају Института било удаљено од комунистичке доктрине, ослањајући се на вредносне каноне предратне, национално оријентисане буржоаске културе.

О томе је најбоље сведочио Коњовићев предлог о оснивању Института прочитан на поменутом свечаном скупу.¹⁶ У предлогу су планиране активности представљене у оквиру пет група задатака, у којима су доминирале активности сабирања извора, док је традиционална, односно фолклорна музика, чинила главну преокупацију рада. Тако је прва група предвиђених задатака обухватала прикупљање и откуп постојећих, рукописних и штампаних збирки из пера домаћих и иностраних музичара и записивача, као и организовање теренског записивања „музичког фолклора у свим нашим, у првом реду, српским крајевима“, како је истицао Коњовић, имајући у виду употребу савремених средстава за снимање звука, те бележење варијанти „песама које се у народу певају, игара, играчких и кореографских елемената и мотива“. За потребе тог рада планирао је израду упутстава, а у организовању круга „сарадника на сакупљачкој мелографској акцији“ рачунао је на ангажовање даровитијих учитеља и учитељица, „који би у

15 До 1948. године Југославија се доживљавала као „део братског мозаика на челу са Совјетским Савезом“, а Исток, пре свега Совјетски Савез, сматран је местом напретка на свим пољима. Што се пак самих путовања тиче, ситуација је почела да се мења од 1950. године. Тада су, између осталог, уведене и стипендије за студирање у различитим земљама, које су постале важан излаз у свет за младе интелектуалце (Марковић 1996: 73, 112, 246).

16 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1, „Предлог свечаном скупу Српске академије“ (Коњовићев предлог о оснивању Музиколошког института САН, рукопис), недатирано.

првој фази, фази прибирања“ помагали у „проналажењу добрих певача и зналаца чистог народног певања“ (исто).

Друга група задатака односила се на „сређивање, класификовање и одабирање“, а на крају и редакцију прикупљеног материјала, с идејом да САН „приступи репрезентативном издању целокупног нашег народног музичког фолклора“, чиме би се обезбедила његова приступачност „свим другим славенским и осталим културним народима“. Коњовић је рачунао и на доступност записа „нашим композиторима као богат избор и основу за уметничку обраду“, као и „широким слојевима“ који имају потребу „да упознају стваралачке особине свога народа“.

Трећа врста задатака обухватала је сакупљање штампаних и рукописних примера музичких дела и свих других докумената који сведоче „о историјском развијању уметничке музике код нас“. Коњовић је међу те активности уврстио и објављивање свега „онога што представља уметничку вредност, у стручној и квалитетној редакцији“, а с циљем да се створи „слика о развоју наше уметничке музике, нарочито у паралели са развојем музичке културе код других славенских народа“. Као посебан приоритет видео је потребу „дефинитивне редакције и издања дела тројице оснивача српске музике, Корнелија, Мокрањца и Маринковића, као и један критички захват у њихово стварање и утврђивање утицаја на даљи развој наше тонске уметности“. Рачунао је и на издања композиција млађих, па и савремених домаћих стваралаца, и то оних остварења која имају „репрезентативан значај по нашу културу уопште“, а произлазе „из основа народног музичког стваралачког духа нашег и заслужују да се учине приступачнима свем културном свету, а у првом реду славенским народима“ (исто).

Засебну тематску сферу представљало је „прикупљање, испитивање, редиговање и објављивање оних интересантних типова народне црквене музике – без обзира да ли православне, католичке или друге које вероисповести“ (исто), у којима је утврђивање међусобног утицаја између црквене и фолклорне музике видео као најважнији истраживачки задатак.

У последњу, пету групу Коњовић је уврстио „организовање општег научног музиколошког рада, који ће чвршће повезивати наша музиколошка истраживања и настојања с музиколозима, у првом реду, славенских народа“. Сматрао је да се ангажовањем Академије наука могу успоставити такве упоредне студије, а као један од првих послова у том контексту предвиђао је издање музичког лексикона „с обиром на музички фолклор нашег и других славенских народа“ (исто).

У предлогу је фаворизован музички фолклор, као оснивачи српске музике издвојени су Корнелије Станковић (1831–1865), Стеван Мокрањцац (1856–1914) и Јосиф Маринковић (1851–1831), а мисао о српској националној музици подразумевала је шири југословенски контекст и словенску узајамност. Аспекти који су доминирали у процесима канонизације српске музике још од почетка XX века, а којима је на различите начине доприносио и сам Коњовић (Милановић 2018), били су, дакле, полазиште с којег је требало градити и основе музичке науке као националне дисциплине, те реинтерпретирати канон и у новом времену. При томе, Коњовићев предлог указивао је и на релације с претходним истраживачким линијама, које су и саме биле уграђене у динамику канонизације.

Из њега се може ишчитати повезаност с поменутиим сакупљачким, биографским и библиографским активностима и првим покушајима институционализације, укључујући и аспекте нешто ранијег Мокрањчевог рада у оквиру Етнографског одбора СКА (Младеновић 1971; Милановић 2014, 2018).

Иако већ почетак деловања Института доноси проширивање и разграновање предвиђених задатака, од Коњовићевих полазишта неће се много одступити, а испитивања традиционалне музике, старије и новије уметничке музике и опште музичке проблематике усмериће се ка формирању институтских одсека. По питању терминологије Коњовић у предлогу оснивања Института користи синтагме „музички фолклор“ и „историјски развој уметничке музике“, јасно раздваја ове области, али их подводи под назив музикологије, као јединствене дисциплине. Ова пракса задржаће се и у потоњим годинама функционисања институције, а називи етномузикологија и етнокореологија касније ће ући у употребу.¹⁷

ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУИСАЊА ИНСТИТУТА И БОРБА ЗА ЛЕГИТИМИТЕТ СТРУКЕ

По завршетку формалних корака у оснивању Музиколошког института уследио је застој, јер су сарадници званично постављени тек у децембру 1948. године. Постојали су проблеми које је требало решити унутар САН, попут убрзавања рада Институтске комисије и додељивања радних просторија и опреме, а посебну инерцију стварало је чекање на одлуке Комитета о члановима Научног савета и персоналном саставу Института. Дубљи узроци ових проблема били су сложени. За разлику од струка које су у одговарајућим академијама, односно одељењима поседовале одређену професионалну снагу у констелацијама моћи у оквиру САН, па самим тим и упориште за стварање институтске структуре и програмске политике, настајуће научне дисциплине у области музике налазиле су се у незавидној позицији. Оне су делиле проблеме Одељења ликовне и музичке уметности, које је у тренутку поменутог застоја било у формирању.¹⁸

17 Ово је свакако у складу са ширим контекстом. Треба имати у виду да је сам назив „етномузикологија“, који је холандски истраживач Јап Кунст [Jaap Kunst] први пут употребио 1950. године, био у то време сасвим нов и да се усваја током раних педесетих, када етномузикологија почиње да декларише дисциплинску независност у односу на музикологију, антропологију и друге дисциплине, остајући и даље институционално етаблирана претежно на универзитетским одсецима за музику и антропологију, у етнографским музејима и истраживачким институтима националних академија наука (Pegg 2001).

18 Последњи скуп Академије уметности одржан је 10. марта, а први скуп Одељења ликовне и музичке уметности тек 15. маја 1948. године. АСАНУ, Записник II скупа Академије уметности САН, 10. марта 1948; Записник I скупа ОЛМУ САН, 15. маја 1948.

Само Одељење чинило је најмању структуралну формацију међу јединицама САН и једину која је окупљала уметнике. Оно је тиме носило својеврстан терет специфичности и сталне борбе за статус својих дисциплина као мањинских и маргинализованих у односу на струке других одељења (Милановић 2016). Музика је имала најнезавиднији положај. Вишедеценијско одсуство музичара у чланству Академије прекинуто је управо избором Петра Коњовића.¹⁹ С обзиром на прописе, међутим, проблем њихове малобројности могао се решавати поступно, па се током посматраног периода у Одељењу формирао најужи нуклеус музичара, тачније композитора које су поред Коњовића чинили Стеван Христић (1885–1958), Михаило Вукдраговић (1900–1986) и Станојло Рајичић (1910–2000).²⁰ Истовремено, Одељење је од почетка рада обухватало четири, а до краја Коњовићевих секретарских мандата бројало је укупно пет представника ликовне уметности.²¹ Међутим, за допринос етаблирању уметничких дисциплина у реорганизацији САН посебан значај имали су истакнути појединци из врха интелектуалне елите, који су истовремено деловали у радном саставу уметничког и других одељења САН. То су од почетка били Вељко Петровић (1884–1967) и Иво Андрић (1892–1975), редовни чланови Одељења литературе и језика, а од 1949. године, на Коњовићеву молбу Председништву, и дописни члан Исидора Секулић (1877–1958), кооптирана из истог Одељења, као и академици из сфере природних наука, дугогодишњи флаутисти Иван Ђаја (1884–1957) и Синиша Станковић (1892–1974).²² Иако је међу њима било појединаца веома блиских владајућем режиму, реч је о представницима елите некадашњег, предратног грађанског света, који су и у институционалној номенклатури новог система заузимали високе позиције. На тој линији били су блиски Петру Коњовићу.

Као секретар, Коњовић је имао пуну подршку Одељења у захтевима за побољшање односа према уметности и уметницима и за њихово видљивије присуство у САН, који су временом, у мањој или већој мери уважавани (Милановић 2016). Реакције Одељења подразумевале су и критику неодгова-

19 Претходни члан, Стеван Стојановић Мокрањец био је изабран за дописника Српске краљевске академије 3. фебруара 1906, дакле чак 40 година пре Коњовића. О избору и деловању осталих музичара, редовних, дописних, почасних и иностраних чланова Академије, те њиховом малом броју и слабијем статусу у односу на ликовне уметнике: Милановић 2016.

20 Христић је дописни члан од 1948, редовни од 1950; Вукдраговић дописни од 1950, редовни од 1961, Рајичић дописни од 1950, редовни од 1958. године (исто).

21 Уз сликаре Пају Јовановића (1859–1957) и Уроша Предића (1857–1953) и вајаре Ђорђа Јовановића (1861–1953) и Тому Росандића (1878–1958), сликари Мило Милуновић (1897–1967) и Ђорђе Андрејевић Кун (1904–1964) и вајар Сретен Стојановић (1898–1960) постали су дописни чланови 1950. године (Межински-Миловановић 2011), с тим што су два стара члана, Предић и Јовановић, убрзо преминула.

22 АСАНУ, Записници III скупа ОЛМУ, 2. априла 1949; IV скупа ОЛМУ, 29. априла 1949. Станковић и Ђаја били су чланови Одељења природно-математичких наука, а Ђаја и медицинских наука. У међуратном Београду активно су музицирали у ансамблу *Collegium musicum*.

рајућих прописа, који су се односили на регулисање научног, а искључивање уметничког рада академика.²³ Стога је увођење научних активности у делокруг Одељења, предвиђених радом Музиколошког института, ишло у прилог својеврсној консолидацији ове уметничке јединице с контекстом доминантног, научно усмереног устројства целе Академије.

Сам Коњовић је још током формирања Одељења ликовне и музичке уметности имао јасне идеје о паралелном успостављању стваралачког и научноистраживачког рада у сфери уметничке продукције под окриљем САН. Већ на првом Скупу Одељења, 15. маја 1948. године, известио је чланове о фазама оснивања Музиколошког института, представивши и предлог нацрта за оснивање Института за ликовну уметност.²⁴ Током боравка у Загребу и Љубљани посебно га је интересовало стање у области сакупљања музичког фолклора, као и начини и критеријуми оцењивања и откупа фолклорних збирки. Сматрао је да су то прва питања од којих треба поћи у конципирању задатака Музиколошког института.²⁵ Међутим, у Загребу је у својству секретара Одељења посетио и Штро-смајерову галерију ЈАЗУ, верујући да ће његов увид у рад те институције дати импулса конкретизовању паралелних програмских смерница у осмишљавању рада Одељења с његова два научна института. Коњовићев ставови о потреби за систематским сакупљањем и проучавањем старије и новије српске музике били су, начелно, слични и по питању приступа ликовној уметности.²⁶ Међутим, одлука Председништва о подели свих научних института гласила је да Одељење ликовне и музичке уметности „има за сада само Музиколошки институт“.²⁷ Даљу разраду предлога за оснивање још једног, ликовног института, наставио је Вељко Петровић, али ова иницијатива, упркос залагањима чланова Одељења, није наишла на подршку Председништва. У међувремену се појавио и предлог о оснивању Галерије САН, па су напори временом преусмерени у том правцу, а од залагања за формирање поменутог института одустало се.²⁸

23 У томе се није увек успевало. На пример, у случају Акта Југословенског академског савета о слању делегата на научне конгресе и студијске боравке, чланови Одељења захтевали су интервенцију Председништва, које је Савету требало да објасни значај иностраних путовања уметника (Милановић 2016). Упорни и безуспешни били су покушаји Одељења да се на основу поменутог Акта Коњовићу издајствује дужи, двомесечни боравак у иностранству, који није могао да се обезбеди уобичајеним путем у оквиру САН (АСАНУ, Записник I скупа ОЛМУ, 25. фебруара 1952, тачка 3).

24 АСАНУ, Записник I скупа ОЛМУ, 15. маја 1948, тачке 2 и 3.

25 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник МИ САНУ Петар Коњовић Управнику послера САН, 19. марта 1948; Управник МИ САНУ Петар Коњовић Председништву САН, 26. марта 1948.

26 АСАНУ, Записник I скупа ОЛМУ, 15. маја 1948, тачка 3.

27 АСАНУ, Записник II скупа ОЛМУ, 12. јуна 1948, тачка 4.

28 Видети нпр. АСАНУ, Записници II скупа ОЛМУ, 25. марта 1950; IV скупа ОЛМУ, 5. јуна 1950,

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

Делатност Одељења на музичком пољу обухватала је Коњовићеве планове о раду Музиколошког института, с тим што је Одељење додатно требало да се посвети објављивању партитура, пре свега издањима старије музике почев од дела Корнелија Станковића и Стевана Мокрањца, а потом и савременог стваралаштва (Милановић 2016). Планови о чврстој повезаности деловања Института и Одељења представљали су, с једне стране, део Коњовићевих настојања да у оквиру САН обезбеди што бољу подршку уметничком и научном раду у области музике. С друге стране, они су се у организационо-материјалном смислу подразумевали, сходно законским прописима. Током Коњовићевог управљања Институт је био финансиран из буџетских партија САН и није поседовао сопствени рачун, већ је целокупно пословање обављао преко финансијске службе САН.

Иако је Музиколошки институт већ од прве седнице Одељења чинио сталну тему о којој се дискутовало, подршка коју је он добијао међу академицима и дописним члановима није била довољна на самом почетку, када се и Одељење налазило у фази конституисања. Стога се Коњовић по формалном оснивању Института трудио да делује и самостално, покушавајући да превазиђе бројне препреке и да убрза почетак рада те институције.

Једна од препрека везивала се за чекање на доделу институтских просторија. Коњовић у пројектовању смештајних потреба Музиколошког института приступа с максималистичких позиција, вероватно подстакнут утисцима из институција које је посетио током боравка у иностранству. Тако у службеном допису САН наводи да је за пет институтских одељења по реконструкцији зграде САН потребно „осигурати пет видних просторија, рачунајући с тим да се у једну од њих има да сместе картотеке и дискотеке за музички фолклор“, а у другу „библиотека Музиколошког института“. Додаје и да је „потребна једна мања дворана за звучна снимања, смештање клавира и осталих инструмената као и једног електро-радио апарата, с тим да се у тој већој просторији или мањој дворани могу држати и научно-музичка предавања као и мали концерти-прикази нарочитих дела из класике или новије музике камерног карактера.“²⁹ Могућности јавног представљања научног рада и организовање концерата сасвим изостају по коначном добијању скромног и скученог простора намењеног Институту, мада су чиниле претечу праксе која је деценијама касније успостављена у виду Музичких вечери Галерије САН.³⁰

тачке 3 и 4 и V скупа ОЛМУ, 21. јула 1950, тачка 3. Галерија САНУ започела је рад тек октобра 1968, али је предлог Томе Росандића о њеном оснивању (1950) представљао почетак у постављању концепта формирања уметничке збирке САНУ (Межински-Миловановић 2011: 35).

29 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник МИ САН Петар Коњовић Управнику послова Српске академије наука, 19. марта 1948.

30 Просторије додељене у јуну 1948. биле су испод Коњовићевих очекивања. То су биле „две, односно три просторије ако се велики ходник пред улазом прегради“, а при томе било је неопходно хитно обезбедити основни канцеларијски намештај (АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 23. јуна 1948).

У међувремену, не чекајући решење о додели просторија, Коњовић у договору с Председником САН предузима кораке око образовања Научног савета, рачунајући највише на колеге с Музичке академије, за коју је и сам био професионално везан.³¹ Будући да његов предлог чланова Научног савета брзо одобрава Институтска комисија САН, Коњовић промптно организује и прву седницу овог тела, које поред дописника Христића чине Предраг Милошевић (1904–1988), Марко Тајчевић (1900–1984), Петар Бингулац (1897–1990) и Бранко Драгутиновић (1903–1971). Већ с другог састанака Научног савета стиже и препорука за постављање првих сарадника – Косте Манојловића за хонорарног стручног сарадника, Стане Ђурић-Клајн и Павла Стефановића (1901–1985) за старије асистенте и Мирке Павловић (1924) за приправника, уз предлог да се што пре обезбеде средства за постављање лаборанта, два кописте, дактилографа, двоје стипендиста и административног службеника.³² Одлично промишљен избор троје сарадника који би у Музиколошком институту створили нуклеус истраживања из области музичког фолклора (Манојловић), историјске (Ђурић-Клајнова) и систематске музикологије и музичке естетике (Стефановић) није био препознат, нити су од Комитета стизали одговори у вези с одобрењем чланова Савета и постављањем сарадника.

Коњовић у јуну предлаже проширење Научног савета, у који би ушли и Оскар Данон (1913–2009), Михаило Вукдраговић и Миленко Живковић (1901–1964), додајући и делимично измењен предлог сарадника Института, који уз Косту Манојловића и Стану Ђурић-Клајн овога пута укључује још само Миодрага Васиљевића (1903–1963), као хонорарног сарадника.³³ Део напора око дотадашњих предлога добија формалну важност тек 20. септембра, када Комитет потврђује Христића, Данона, Вукдраговића, Живковића, Милошевића и Драгу-

31 Подаци о Коњовићевом деловању на Музичкој академији разликују се у зависности од извора. У најобимнијој биографској и библиографској студији о Коњовићу стоји: функцију ректора обављао је 1939–1943. и 1945–1947, био је редовни професор до пензионисања (1939–1950); на позоришном одсеку предавао је дикцију, режију и историју позоришта, а на одсеку за композицију науку о фолклору и говорну пластику текста (Томашевић 2011). У публикацији посвећеној 80. годишњици рада Музичке академије / Факултета музичке уметности наведено је следеће: ректор 1939/40–1941/42. и 1944/45–1946/47; редовни професор за дикцију у вокалном ставу, инструментацију, дириговање и историју позоришта, 1939–1951 (Перковић 2017: 270; 285). Иако би у будућим истраживањима требало утврдити тачност података, тренутно је важно нагласити да је Коњовићево руковођење Институтом и Одељењем текло паралелно с његовим радом на Академији, а наставило се и по његовом пензионисању.

32 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник послова САН управнику МИ САН, 6. април 1948; Петар Коњовић Стевану Христићу, Предрагу Милошевићу, Марку Тајчевићу, Петру Бингулцу, Бранку Драгутиновићу, 12. априла 1948; Управник МИ САН Петар Коњовић Институтској комисији САН, 14. априла 1948; 1. јуна 1948.

33 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник МИ САН Петар Коњовић Институтској комисији САН, 1. јуна 1948.

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

тиновића за чланове Научног савета.³⁴ По питању сарадника уследиће, међутим, још једна варијанта препоруке. Уз већ предлагане кандидате – Манојловића, Ђурић-Клајнову и Павловићеву – списак обухватита и др Богдана Миланковића (1885–1966) из Сарајева, као сталног научног сарадника.³⁵ Сагласност Комитета стиже тек 1. децембра, када се коначно одобрава постављање само троје сарадника Музиколошког института – Стане Ђурић-Клајн као сталног и Косте Манојловића и Богдана Миланковића, као хонорарних сарадника.³⁶

Кратак извод из бројних административних дописа које је Коњовић упорно слао, те молби и чекања на одлуке, довољно је илустративан да укаже на тежину и одговорност његовог положаја и време и стрпљење које је морао да уложи при неизбежном укључивању у инертне процедуре бирократског апарата. При томе, као једино лице формално основаног Института он је све административне послове углавном обављао сам, да би у другој половини године добио само повремену административну помоћ Председништва.³⁷ Карактеристично је, међутим, да су седнице Начног савета одржаване већ од марта 1948, иако је састав овог тела задуго био одобрен само у оквиру САН, те касније и редукован, сходно коначној одлуци Комитета. На седницама се расправљало о бројним питањима организационе, али и стручне природе. Тако је Институт у извесном смислу и радио, јер су предузимани и неки конкретни кораци којима ће се бавити касније ангажовани сарадници. На пример, на седници одржаној 25. априла одлучено је да се између београдске радио-

34 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1, Управник послова САН Ђорђе Крахтис управнику МИ САН, 29. септембра 1948. Две године касније у састав Научног савета ући ће и Тајчевић, као и Бингулац и Васиљевић, који су истовремено били хонорарни сарадници Института, док ће из Савета отићи Оскар Данон.

35 Предлог Научног већа од 9. октобра једногласно је одобрен на III скупу Одељења. АСАНУ, Записник III скупа ОЛМУ, 11. октобра 1948.

36 АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 1. Управник послова САН Ђорђе Крахтис Музиколошком институту САН, 4. децембра 1948. Поводом постављања Стане Ђурић-Клајн учињена је грешка, те се Коњовић тим поводом обратио САН. Он истиче да се С. Ђурић-Клајн није јавила на стању дужност, јер још увек није разрешена дужности у Министарству просвете, односно у Музичкој академији где је на раду. Како је, међутим, њен положај референта укинут, то је потребно да се именована што пре разреши дужности у Министарству и упуту на нову дужност у Музиколошки институт САН. Управник моли да САН пожурни код Министарства разрешење ове дужности и њено упућивање у Институт. Уједно упозорава да је приликом постављања учињена грешка, те је именована постављена за асистента-приправника, иако је предложена за старијег асистента, што одговара и њеном претходном положају и плати. Стога је потребно да управа САН замоли исправку наведеног решења Комитета. После Коњовићевог дописа грешка је исправљена, те је Стана Ђурић-Клајн постала асистент почев од 1. марта, с платом од 4.700 дин (АМИ САНУ, Архива МИ САН/САНУ, регистар 5. Управник МИ САН Петар Коњовић Српској академији наука, 24. јануара 1949; Решење САН бр. 322, 10. марта 1949).

37 Видети нпр. МИ САНУ, регистар 1. Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву МИ САН (Персонално одељење), 10. августа 1948.

станице и Института координира рад око сакупљања музичког фолклора и да се за Институт копирају све народне мелодије које радио поседује. Упућен је и позив сакупљачима и власницима музичких збирки народних мелодија да Институту своје збирке понуде на откуп. На тај позив одазвали су се Владо Милошевић (1901–1990) из Бањалуке и Марко Тајчевић, па су материјали који су од њих преузети чекали преписивање. Такође, на седници од 10. маја прецизирани су задаци до краја године: 1. спремање библиографије о музичком фолклору; 2. организовање мелографске карте НР Србије; 3. откупљивање збирки записа народних мелодија; 4. копирање збирке фолклора радио-станице; 5. организовање сакупљања музичког фолклора у току лета; 6. прикупљање грађе за монографију о Станковићу, Мокрањцу и Маринковићу. Да ови планови нису у потпуности одлагани услед чекања на одлуке о постављању сарадника сведочи и седница од 23. октобра, на којој су пријављена три рада који ће Савету бити поднета на дискусију: рад управника о Милоју Милојевићу и радови Миленка Живковића „Питање тоналитета у нашем музичком фолклору“ и Бранка Драгутиновића „Досадашњи резултати на сакупљању и начину проучавања музичког фолклора“.³⁸

НАУЧНОИСТРАЖИВАЧКА ПОЛИТИКА И РЕЗУЛТАТИ РАДА МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САН ПОД УПРАВОМ ПЕТРА КОЊОВИЋА

Музиколошки институт радио је током првих година у неадекватним условима, испрва без писаће машине, клавира, радио-апарата, грамофона и уређаја за снимање звука. Део ових средства за рад постепено је набављан, а привремене просторије коначно су замењене већим и бољим радним простором 1951. године.³⁹ Иако у малобројном и променљивом саставу, који је једно време обухватао и стипендисте, први сарадници Музиколошког института САН трасирали су различите аспекте истраживачког и научног рада (Табела 1).⁴⁰

Рад је био подељен на одсеке, али они нису били стриктно одвојени, а поједини сарадници деловали су на разнородним пословима. Док су архивско-историјски и одсек за фолклор представљали основу рада, одсеци за савремену музичку уметност и општу музикологију били су мањег обима. У извештајима су се њихови називи наводили у различитим варијантама. План одсека за савремену музику испрва је обухватао и музичку педагогију, док је одсек за општу

38 „Извештај о раду Музиколошког института“. *Годишњак САН LV* (1948): 267.

39 АСАНУ, Извештај Музиколошког института за 1951. годину, приложен Извештају ОЛМУ за год. 1951.

40 У Табели 1 пописани су сви стални, хонорарни сарадници, стипендисти, као и ненаучно особље које се појављује у извештајима о раду у периоду 1949–1954. У документацији се наводе и поједини архивисти, историчари, преписивачи нота, који су повремено били ангажовани на појединим пословима. Они нису наведени у табели, будући да нису чинили персонални састав Института.

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

музикологију укључивао и библиотеку. На почетку је постојао и административно-организациони одсек, који је био важан због изграђивања унутрашње структуре Института.⁴¹ Касније се тежило оснивању нотографске лабораторије као новог, засебног одсека, „како би се омогућило академицима композиторима и Музиколошком институту објављивање дела која садрже нотни текст“.⁴² Упркос усвајању овог предлога на нивоу Председништва САН, оснивање лабораторије није омогућено, те су и даље били ангажовани поједини нотографи, који су радили преписе нотних материјала у Одељењу и Институту.⁴³

О раду Института Коњовић је детаљно извештавао чланове Одељења ликовне и музичке уметности. На скуповима Одељења с пажњом су праћене активности, читане су рецензије које су претходно одобраване на састанцима Научног већа, примани су предлози о откупу грађе, набавци књига, о хонорарима за научни рад, а одлуке по овим тачкама прослеђиване су Председништву. Одељење је доносило потребне закључке и одобрења у вези с радом Института, дајући му пуну подршку (Милановић 2016). Чланови Одељења износили су и сугестије по одређеним питањима, али је Коњовић, сходно свом очигледном ауторитету у овој групацији академика, имао могућност да одбаци предлоге које је сматрао неодговарајућим. На пример, мишљење Синише Станковића да би изучавање музичког фолклора требало да буде тежиште рада није могло проћи с обзиром на Коњовићеву опаску да Институт обухвата и друге одсеке, па тако и друге задатке.⁴⁴ Ни сугестија Иве Андрића да би Институт могао да се посвети проблематици „наше масовне песме“, којом се баве и Савез књижевника и Удружење композитора, није нашла примену међу програмским задацима, иако је Коњовић навео да ће то питање изнети пред Музиколошки институт.⁴⁵ У вези с конкретним циљевима, поднетим рецензијама и разним предлозима који су стизали из Института није било спорења. Скоро исто важило је и за предлоге нових сарадника, који су пре даље процедуре у САН подношени Одељењу. Само један од њих, који се односио на ангажовање Павла Стефановића као сталног научног сарадника, није био прихваћен у Одељењу.⁴⁶ Тако,

41 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 3. Управник МИ САН Петар Коњовић Српској академији наука (План рада МИ САН за 1949. годину), 15. фебруара 1949.

42 АСАНУ, Записник III скупа ОЛМУ, 26. априла 1951, тачка 2.

43 АСАНУ, Записници IV скупа ОЛМУ, 31. маја 1951. и VIII скупа ОЛМУ, 27. децембра 1951.

44 АСАНУ, Записник VIII скупа ОЛМУ, 27. новембра 1950, тачка 36.

45 АСАНУ, Записник III скупа ОЛМУ, 2. априла 1949, тачка 4.

46 На скупу у децембру 1949. Христић је поводом ангажовања Стефановића имао одвојено мишљење, па је одложено доношење одлуке. Мишљење је у марту 1950. године образложио тврдњом о недостатку стручности кандидата: „Павле Стефановић нема услова за научног сарадника Музиколошког института, јер не може да прави музичку анализу дела, будући да је без стручне спреме.“ Тим поводом уследила је дужа дискусија у којој су учествовали С. Станковић, В. Петровић, П. Коњовић, Т. Росандић и И. Ђаја. Одлучено је да се од Научног савета „затражи образложење стручне спреме и досадашњих радова Павла Стефановића, па тек онда да се донесе

заправо, ни Коњовићев првобитни предлог сарадника, поднет још у априлу 1948. године, није био у потпуности остварен.

Коњовићев избор сарадника у осмишљавању научне политике Института подразумевао је критеријуме стручности, интелектуалне ширине, практичног искуства и мотивације за научни рад. Свестан чињенице да се кроз ангажовање изабраних појединаца обликују почетни дисциплинарни оквири, у једном од образложења предложених кандидата изнео је следеће:

Музикологија је код нас сасвим млада наука. Организујући њу, сасвим из почетка, мора се пре свега мислити на збирање кадра из круга стручних људи: у првом реду оних који не само формалним квалификацијама него и практичним досадашњим радом, – скоро искључиво педагошким, – побуђују уверење и дају доказ да би, ако се усредсреде на проучавање и решавање извесних одређених задатака из области музикологије којој је, у свој њеној целини домен и радни круг Музиколошки институт, постигли научни успех и научну репутацију.⁴⁷

Из разматране документације посредно се може уочити Коњовићева разочараност недовољним интересовањем за научна истраживања у музичким круговима Београда, али не и његов повремени песимизам, па чак и помисао на одустајање од борбе за нову институцију. О томе, као и о личној мотивацији и одговорности према институтском подмлатку, Коњовић је писао словеначком музикологу Драготину Цветку (1911–1993), кога је у оквиру рада Института и Одељења ангажовао за писање монографије о Даворину Јенку:

[...] od kako sam osnavao Muzikološki institut, u ove dve i po godine, doživeo sam mnogo neuspeha, zavlacenja i nerazumevanja, da sam se nekoliko puta ozbiljno bio zamislio nad pitanjem da li da sve to ostavim i pustim 'niz vodu' i, čak, ponekad, i da predložim likvidaciju same te institucije. Uprkos tome, što je osnova i organizacioni plan Instituta bio, od početka, takav da je izazvao živo interesovanje i u inostranstvu (Kodalj u Budimpešti, pok. dr. Arman /sic!/ u Pragu, i dr.), ja ovde osim izvrsnog ali na žalost brzo izgubljenog Koste Manojlovića, i, nešto kasnije, Stane Klajn, nisam ni kod jednog čoveka iz Muzičke akademije, a i oko nje, mogao da razbudim stvarni interes za tolika, i razno-

одлука.“ (АСАНУ, Записници IX скупа ОЛМУ, 21. децембра 1949, тачка 4 и II скупа ОЛМУ, 25. марта, 1950, тачка 2). У документацији нема потврде да је уследио наставак случаја, али је вредно пажње једно Стефановићево писмо упућено Коњовићу, које наводи на међусобно разумевање по питању стручних и методолошких ставова између ова два међусобно различита, а у идеолошком погледу и удаљена интелектуалца (АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Pavle Stefanović, komentator i redaktor programa Radio-Beograda Petru Konjoviću, 15. decembra 1949).

47 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5, Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 12. јануара 1950.

vrсна i važna pitanja. Da ipak potisnem svoju skepsu i, ponekad, svoj pesimizam, doprineli ste Vi, dragi doktore. Zato sam i našao način i predložio put da Vas približim svom Institutu i poslovima, koji me interesuju i koje radim. Naravno, meni bi prvenstveno trebali saradnici koje bih imao stalno ovde, u Institutu. Tu, međutim, vidim da mi je sva nada u današnjim studentima i podmlatku: za njih, a radi same stvari, smatram da moram i da treba da nastavim i da produžim putem kojim sam pošao, uprkos svemu negativnom.⁴⁸

Деловање Коњовића у формирању и вођењу Института било је, с једне стране, омеђено невеликим могућностима избора научног персонала у тадашњој музичкој средини Београда, а с друге, подстакнуто високим критеријумима којима се руководио, потребом да се што пре умрежи с појединцима и сродним установама у Југославији и иностранству, те да и самим сарадницима обезбеди могућност иностраног усавршавања и представљања. Желео је, на пример, да као сталног сарадника Института ангажује музиколога др Драгана Пламенца (1895–1983), рођеног Загрепчанина који је већ био започео своју професионалну каријеру у САД, па се тим поводом у договору с председником САН обратио амбасадору ФНРЈ у Вашингтону.⁴⁹ Иако до ангажовања није дошло, Пламенац је у више наврата гостовао у Београду, а Институт је био организатор његових предавања о

48 Цитат из писма објављеног у књизи Катарине Бедине, *Povprečen nisem hotel biti. Korespondenca med akademikoma Dragotinom Svetkom in Petrom Konjovičem (1949–1968)*, Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofke fakultete (2007: 30–31) преузет је из Мосусова 2010: 154–155. Знатан број других цитата из ове преписке наведен је у детаљном разматрању сарадње између Коњовића и Цветка, те учешћа млађих институтских сарадника у настанку књиге о Даворину Јенку, објављене у издању Музиколошког института 1952. године (Томашевић 2016). Институтска документација потврђује Коњовићево залагање за сараднике Института, као и његову упорност да у појединим случајевима наново образлаже исправност избора кандидата које је предлагао у формирању и попуњавању колектива. На пример, то је био случај с више пута предлаганом Мирком Павловић, професорком Музичке школе *Мокрањац* и студенткињом историје уметности, за чије запослење ниједном није донето одобрење Комитета. Тако је Коњовић уз обавезне информације о Павловићевој у једном од својих дописа навео и следеће: „Интелигентна, са знањем светских језика и с амбицијом да се изгради у музичког научника и да докторира из музикологије, ангажована стално у Радију а у јавности за популарна предавања из области музике, (...) заслужује да јој се са стране наше науке укаже могућност и помоћ, како би се изградила у младог, одличног научног радника.“ (АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5, Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 30. децембра 1949). Будући да до формалног ангажовања није дошло, Павловићева је била спремна да се у слободним часовима посвети институтским задацима, сматрајући да би јој „тај рад користио у (...) изграђивању на музиколошком пољу“ (АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Мирка Павловић управнику МИ САН Петру Коњовићу, 24. јануара 1949). Потом је радила на изворима о певачким друштвима у архивско-историјском одсеку Института.

49 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5, Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 30. децембра 1949.

ренесансној музици, октобра 1950. године.⁵⁰ Такође, Коњовић је разрадио детаљан план боравка Алберта Бејтса Лорда [Albert Bates Lord (1912–1991)], професора Универзитета Харвард, који је у лето 1950. године ишао на теренски рад у Санџак, Црну Гору, Херцеговину и Македонију. На путу га је пратио стипендиста Милош Велимировић, пруживши му помоћ у снимању народних песама.⁵¹ Лорд је потом гостовао у Институту, а 28. јуна на Коларчевом народном универзитету одржао је предавање „О раду на проучавању југословенске народне поезије на Харвардском универзитету и о фонографском збирању народних песама за Харвардски универзитет“.⁵² Уз друге иностране госте, Институт су посетили два стручњака из југословенских центара. Уз већ поменутог Цветка из Љубљане, остварена је сарадња с Цвјетком Рихтманом (1902–1989), управником Института за истраживање фолклора у Сарајеву, с којим је вођена и преписка око међусобне размене записа музичког фолклора.⁵³ Истовремено, сам Коњовић одлазио је у Загреб и Љубљану. На позив Академије за гласбу и Удружења складатеља, у Љубљани је одржао низ предавања о српској музици (17–22. април 1950), да би потом посетио Фолклорни институт, као и Институт за народну умјетност у Загребу, те с њиховим управницима Маролтом и Жганецом дискутовао о најновијим резултатима рада и питањима „даљег развоја наше науке о фолклору“ (23–30. април).⁵⁴ Почетком те исте године, с циљем да се настави „проучавање општих научних принципа и метода који се у иностранству примењују у сабирању и проучавању фолклорне материје“, Институт се учланио у Међународни савет за музички фолклор.⁵⁵ Коњовић је водио преписку с представницима овог удружења у чијој је организацији наредне године одржан конгрес у Опатији (8–14. септембар 1951), који је пратило чак шесторо представника Института (Васиљевић, Бингулац, Ђурић-Клајн, Илијин, Лазаревић,

50 „Музиколошки институт. Извештај о раду у 1950. години“. *Годишњак САН LVII* (1950): 487; АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5, Предавање о музици ренесансе; обавештење МИ САН, без датума.

51 „Музиколошки институт. Извештај о раду у 1950. години“. *Годишњак САН LVII* (1950): 487; АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 22. марта 1950.

52 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Секретар МИ САНУ Стана Ђурић-Клајн управнику Института за источне и западне словенске књижевности (обавештење о предавању А. Б. Лорда), 24. јуна 1950.

53 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Цвјетко Рихтман из Сарајева Музиколошком институту САН, 1. фебруара 1950.

54 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву МИ САН, 13. априла 1950.

55 „Музиколошки институт. Програм рада за 1950. годину“. *Годишњак САН LVII* (1950): 482; АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5. Управник послова МИ САН Ђорђе Крахтис управнику МИ САН, 13. фебруара 1950.

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

Велимировић).⁵⁶ Најзад, сарадници су одлазили и у иностранство, а могућности за излазак из земље које су се током Коњовићевог руковођења Институту постепено мењале директно су условавале тај вид њихове мобилности. Покушаји добијања иностраних студијских путовања испрва су били неуспешни. Још септембра 1949. године Одељење предлаже Председништву да се Коњовићу омогуће „студије у иностранству ради довршавања радова ‘Реч и звук’ и ‘Наука о фолклору’“.⁵⁷ На захтев Председништва САНУ, а према захтеву Академског савета ФНРЈ о предлозима за путовање у иностранство, Коњовић упућује дописе у фебруару и септембру 1950. наводећи потребу: (1) да управник „пробави 2–3 месеца у западним земљама“, како би се информисао о најновијим тековинама на пољу музиколошке науке и институцијама у овој области, при чему су од посебне „важности питања из области фолклористике која се у последње време ванредно развила баш у западним земљама“; (2) да научни сарадник Стана Ђурић-Клајн треба да се усаврши у својој струци једним дужим боравком у иностранству, превасходно у Бечу, где би упознала представнике музиколошких институција и обавила истраживања која су важна „за нашу музичку историографију“, а „нарочито с обзиром на Вуково доба у вези с Корнелијем Станковићем у Бечу, ондашњем важном културном центру за Славене.“⁵⁸ Одлуке по овим питањима, међутим, нису стизале, па је Одељење упутило ново, опширно образложење за Коњовићево путовање,⁵⁹ а потом и предлог да се Коњовићу, Стани Ђурић-Клајн и Марку Тајчевићу, члану Научног савета Музиколошког института, омогући учешће на фестивалима и конгресима у иностранству.⁶⁰ Године 1952. дотадашњи стипендиста Милош Велимировић успева да оде на магистарске, потом и докторске студије на Харварду, остваривши наставак своје каријере у Америци.⁶¹ Тек током 1953. и 1954. године сарадницима се отварају различите могућности за путовања. Тако Драгутин Гостушки добија тромесечну стипендију од Комисије за културне везе с иностранством за стручно усавршавање у Паризу.⁶² У градовима Немачке, Миодрог Васиљевић остварује серију успешних предавања под насловом „Метрички облици народне поезије музичког фолклора Југославије“ и „Богатство и разноликост југословенског фолклора“ у немачким

56 „Музиколошки институт. Извештај о раду у 1951. години“. *Годишњак САНУ* LVIII (1951): 348.

57 АСАНУ, Записник VII скупа ОЛМУ, 9 септембра, 1949, тачка 3.

58 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 5, Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САНУ, 5. септембра 1950.

59 АСАНУ, Записник I скупа ОЛМУ, 25. фебруара 1952, тачка 3.

60 АСАНУ, Записник VII скупа ОЛМУ, 31. маја 1952, тачка 2.

61 Велимировић је своје извештаје с Харварда слао Музиколошком институту. Већ крајем 1954. године, када се већ упознао с Егоном Велесом, требало је да заврши с испитима и да пријави докторску тезу. АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Милош Велимировић Музиколошком институту САНУ, 17. октобра 1954.

62 „Извештај о раду института Одељења ликовне и музичке уметности. Музиколошки институт“. *Годишњак САНУ* LX (1953): 311.

градовима.⁶³ Такође, Коњовић тражи једномесечне боравке за Милицу Илијин у Регенсбургу,⁶⁴ Драгутина Гостушког у Паризу,⁶⁵ као и Стојана Лазаревића, који је пре одласка на усавршавање на катедри за византологију на Принстону, требало да оствари једномесечни боравак у Атини.⁶⁶

С обзиром на отвореност Музиколошког института за сарадњу с релевантним истраживачким институцијама и увођење нових методологија почетни нацрт о раду ове институције изложен у Коњовићевом предлогу о њеном оснивању 1947. године претрпео је значајне измене. Ипак, не може се оспорити ни верност основним идејама с којима је будући управник приступио оснивању и дуготрајном конституисању ове значајне научне установе.

С једне стране, сарадници су од почетка били посвећени формирању фундаменталних основа научног истраживања, што је подразумевало рад на организовању библиотеке, посвећеност биографско-библиографском раду, исписима из архивске документације, сакупљању архивске документације, организовању теренског рада на записивању етномузиколошке и етнокореолошке грађе, те пописивању и картонирању материјала. На тај начин започети су формирање и обрада различитих архивских и фоноархивских збирки.

С друге стране, за разлику од доминације послова на сакупљању материјала у Коњовићевим првобитним програмским визијама, али и хегемоних позиција 'основачких' личности уметничке музике и самог музичког фолклора присутног у готово свим тематским сферама деловања планиране институције, у раду Института значај почињу да добијају и аспекти научних разматрања и тематско ширење научних задатака.

63 Предавања је одржао у Семинару за музикологију (8. и 10. фебруар) и Славистичком семинару Универзитета у Хајделбергу (9. фебруар), Славистичком семинару Универзитета у Минхену (15. и 16. фебруар) и у Географском институту у Ерлангену (17. и 18. фебруар), уз још нека, додатно организовања предавања током боравака у Немачкој. Остварио је контакте са славистима и музиколозима међу којима је био и Т. Георгиадес [Thrasylbulos Georgios Georgiades], директор Музиколошког института Универзитета у Хајделбергу. Ови стручњаци су показали велико интересовање за разноврсност метрике и ритмике „југословенске народне песме“. АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Комисија за културне везе с иностранством Музиколошком институту САН (Предмет: Миодраг Васиљевић, извештај), 19. априла 1954,

64 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Управник МИ САН Петар Коњовић Секретаријату за унутрашње послове ФНРЈ, 23. јула 1954.

65 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Управник МИ САН Петар Коњовић Комисији за културне везе с иностранством, 27. марта 1954.

66 АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Управник МИ САН Петар Коњовић Председништву САН, 29. марта 1954. Будући да се Лазаревићев одлазак у Америку приближавао, а планиран боравак у Атини није остварен, Коњовић Лазаревићу одобрава одсуство да о сопственом трошку отпутује у Хиландар због прегледа рукописа у манастирској библиотеци (АМИ САНУ, Документација МИ САН/САНУ, регистар 8. Асистент МИ САН Стојан Лазаревић управнику МИ САН, 28. јуна 1954). О доприносу Коњовића, Цветка и А. Б. Лорда Велимировићевом и Стојановићевом одласку у Америку уп. Томашевић 2016: 136.

У складу с датим материјално-организационим могућностима, саставом и индивидуалним способностима и афинитетима сарадника, већина послова и резултата рада групише се у оквиру историјско-архивског и фолклорног, а потом и одсека за општу музикологију и одсека за савремено стваралаштво.

Сам Коњовић подстицао је рад институтских сарадника на проучавању својевремено маргинализованих личности, музичких пракси и институција, предузео је све неопходне кораке да његова идеја о монографској обради Јенковог рада добије репрезентативну реализацију, али је у сопственом музиколошком раду био посвећен реинтерпретацији канонских вредности српске уметничке музике у новом времену, укључујући и фаворизовање канонског статуса самог музичког фолклора, присутног и у његовом композиторском стваралаштву. Нажалост, није познат садржај Коњовићевих планова о засебним студијама о фолклору, од којих је одустао после неостварених покушаја да добије студијски боравак у иностранству. Међутим, довољно је имати у виду две монографије које је спремио током рада у Институту, те закључити да је његов истраживачки удео, поред свих других доприноса у оснивању ове институције, био видан.⁶⁷ Већ 1949. године, Коњовић је своју студију о Милојевићу поднео Председништву. Пошто је рукопис тада био прихваћен за објављивање у оквиру посебних издања САН,⁶⁸ Коњовић га је повукао, с намером да га прошири у форму монографије. У марту 1950. године боравио је у Новом Саду ради прикупљања података из времена школовања Милоја Милојевића и истраживања Мокрањчевих рукописа у заоставштини Јована Грчића и архиви Српске велике гимназије. Тим активностима, усмереним на припрему својих монографија, прикључио је и рад на сређивању Мокрањчеве заоставштине, коју је композиторов син, Момчило Мокрањац, поклонио Институту.⁶⁹

За разлику од Коњовићевог синтетичког поступка, који је укључивао елементе есејистичког, историографског и аналитичког приступа, Стана Ђурић-Клајн превасходно се усмеравала на контекстуализовану музичку историографију и у својим истраживањима знатно је проширила дотадашњи обим познавања локалне музичке прошлости. Током првих година рада у Институту стекла је увид у архиве певачких друштава у Панчеву, Вршцу, Кикинди, Зрењанину, Суботици, Сомбору и Новом Саду, прегледала је део музичког материјала који се налазио у београдским архивима, бавила се испитивањем стања извођаштва XIX века и у том контексту посебно пијанисткињом Јованком Стојковић (1855–1892), писала је о српској музици до XVI века на основу хагиографске и путописне литературе, историјске грађе и артефаката ликовне уметности, рецензирала је и редиговала већи број институтских издања, а за поједина од њих написала је и предговор, прикупила је, средила и истражила заоставштину музиколога др Војислава

67 За разлику од монографије о Милоју Милојевићу, која је штампана у издању Одељења (Прилог 1), монографија о Стевану Мокрањцу, коју је такође припремио током свог руковођења Институтом, објављена је код другог издавача (Коњовић 1956).

68 АСАНУ, Записник VII скупа ОЛМУ, 9. септембра 1949, тачка 2.

69 „Музиколошки институт. Извештај о раду у 1950. години“. *Годишњак САН LVII (1950)*: 485.

Вучковића, те његове одабране есеје приредила за штампу.⁷⁰ Најзад, радећи на попуњавању архивског фонда приредила је и прво издање грађе. Реч је о првом примеру откупа грађе из заоставштине Владимира Ђорђевића, започетом већ у јануару 1949. године, из којег је проистекла и припрема Ђорђевићевог пионирског дела *Прилози биографском речнику српских музичара*, као најранијег издања у оквиру едиције институтских публикација (Прилог 1).⁷¹ Тиме је већ на самом почетку била означена једна од важних линија научне политике Музиколошког института, која се усмерава на истраживање маргинализованих личности, појава и пракси у контекстима српске музичке прошлости.

Музиколошке теме које су у највећој мери представљале алтернативу у контексту званичне културне политике, али које су опстајале под окриљем САН, односиле су се на црквену музику. Оне су биле заступљене у раду Петра Бингулаца и Стојана Лазаревића (1914–1989). Бингулац је обављао компаративна истраживања српске и сиријске црквене музике, проучавао је примере из Мокрањчевог Осмогласника и рукописних збирки Лазара Лере, док се Лазаревић, поред тема везаних за музички фолклор, више интересовао за истраживање неумских рукописа као сасвим нове гране локалних музиколошких активности.⁷²

Почетак рада на одсеку за фолклор припадао је Манојловићу, који је остварио мелографска путовања у околини Аранђеловца, као и по Источној Србији.⁷³ Та прва и једина година Манојловићевог рада у Музиколошком институту САН, до његове смрти 2. новембра 1949, значила је за овог искусног мелографа повратак на традиционални начин записивања мелодија, по слуху, јер је магнетофон набављен тек средином 1950. године. Редиговање и припрему за штампу тих последњих Манојловићевих записа обавио је Стојан Лазаревић (Прилог 1). Етномузиколог Миодрaг Васиљевић и кореолог Милица Илијин (1910–1992) остварили су велики број путовања у оквиру индивидуалног или колективног теренског рада реализованог уз Лазаревића и стипендисте. Васиљевић је по доласку у Институт радио на сређивању мелографског материјала Косте Манојловића и на припреми своје збирке записа народних мелодија из Санџака (Прилог

70 Наведене информације, као и остали подаци о раду сарадника, преузети су из извештаја објављених у Годишњацима САН, уколико то није другачије наведено.

71 АСАНУ, Записник I скупа ОЛМУ, 18. јануара 1949, тачка за.

72 И Лазаревић и стипендисти као најмлађи чланови колектива обављали су бројне 'помоћне' послове при различитим врстама истраживања и припремама издања, бавећи се тако и разноврсним музиколошким и етномузиколошким темама, што је, претостављам, требало да буде начин стицања знања и искустава на основу којих би, потом, уследила и специјализација у одређеном дисциплинарном и тематском домену.

73 АМИ САНУ, Архивска документација о раду МИ САНУ, Регистар 4. Научна путовања у земљи. Извештаји – 1. Петар Коњовић, Извештај о путу у Дубровник – Цетиње; 2. Коста П. Манојловић, Извештај о мелографском путу у Источну Србију од 10. 05 – 16. 6. 1949; Извештај о путу у Аранђеловац – Љубесело од 8 – 3. септембра 1949; Стана Ђурић-Клајн, Извештај о путу у Војводину.

1), док се Милица Илијин посветила записима српских, словачких и румунских народних игара с подручја Војводине, као и игара из околине Београда. У току 1954. године учествовала је у оквиру екипе Етнографског института у проучавању Призрена, радила је на попуњавању фототеке и библиографије народних игара, а заједно с представницима Ансамбла „Коло“ одржала је у Институту двомесечни тецај народних игара (сакупљање, бележење, проучавање) за студенте Музичке академије, укључујући и два студента из САД и Западне Немачке. Заједнички теренски рад у 1953. години спровела је с Лазаревићем и Пападопулосом у Боки Которској (Грбаљ, Паштровићи), а с Лазаревићем у Посавини (Обреновац, Шабац и околна села), док је Васиљевић радио теренске записе у Крушевцу, Трстенику и Крагујевачкој Јасеници. Посебно значајан теренски рад у записивању традиционалне музике и игара остварен је у оквиру заједничке екипе САН у Боки Которској (1951–1953). На иницијативу Коњовића у ту сврху одржане су интеринститутске седнице, на којима су били заступљени представници Етнографског, Историјског, Института за српски језик и Института за проучавање књижевности. „Дискутовало се о питањима у којима се појављује заједничка проблематика и у којима се исказала потреба за међусобном сарадњом.“ Заједнички теренски рад остварили су и на путу у Лебане и околину, да би се по повратку поново састајали и дискутовали о резултатима рада.⁷⁴ Мелографски и кореографски записи и магнетофонски снимци коришћени су за анализу, утврђивање порекла и односа појединих музичких и плесних мотива у контексту етничких и социјалних услова под којима су настали. Ти аспекти контекстуалног приступа, као и интердисциплинарна сарадња, представљали су заправо прве примере научног рада у оквирима претежно сакупљачких активности које су у прво време биле организоване.⁷⁵

Општа музиколошка проблематика од почетка је била заступљена у раду Института, али у малом обиму. Наиме, поред саме библиотеке и неостварених планова о почетку рада „на нашем термилошком музичком речнику“ и писању реферата о музиколошким институцијама, часописима и појавама у иностранству у вези са научним развојем музикологије, специјално у славенским земљама“, у овом одсеку су већ од прве године рада постизани научни резултати везани за рад Богдана Миланковића.⁷⁶ Како је Миланковић као спољни сарадник живео у Сарајеву, он је имао мало прилике да директно делује међу институтским колегама. Ипак, његове књиге о пијанизму и историјату и конструкцији виолине (Прилог 1), које су обухватале различите елементе из области акустике, градитељства инструмената, технике свирања и аспеката интерпре-

74 „Музиколошки институт. Извештај о раду у 1951. години.“ *Годишњак САН LVIII* (1951): 348.

75 М. Илијин је свој рад заснивала на методама сестара Јанковић, које су биле оснивачи етнокорееологије у Србији (уп. Ракошевић 2014). О особеностима етномузиколошког рада М. Васиљевића уп. Радиновић 2016.

76 АМИ САНУ, Архивска документација о раду МИ САНУ, регистар 3. Управник МИ САН Петар Коњовић Српској академији наука (План рада МИ САН за 1949. годину), 15. фебруара 1949.

тације представљале су такође новину у дотадашњој локалној литератури и значајан допринос области систематске музикологије. Одсек за савремену музику и одсек за општу музикогију добили су значајан подстицај доласком Драгутина Гостушког, који је од почетка увео нове теме и приступе, приказавши током посматраног периода своје прве научне радове о проблемима музичке нотације и потреби увођења посебних ознака за агогику, питањима атоналности и додекафоније из позиција музичке теорије и естетике, као и актуелним проблемима савремене домаће опере. Поред тога, за Коњовићеву књигу о Милојевићу средио Гостушки је библиографију, а радио је и као библиотекар и секретар Института.

Првобитне идеје о критичким издањима партитура старијих композитора, које су паралелно постојале у плановима о раду Института и Одељења, нису остварене. Одељење се усмерило на објављивање савременог стваралаштва композитора-академика, а упркос прихватању за објављивање појединих композиција Коњовића, Христића и Рајичића, у посматраном периоду штампана су само два Коњовићева гудачка квартета (Прилог 1).⁷⁷ Бројни проблеми техничке природе, пре свега нотографије, али и инертност издаваштва САН допринели су успореној динамици штампања ових издања (Милановић 2016). Слични проблеми постојали су и у Институту. И сама средства за објављивање књига била су ограничена, а на њихово штампање дуго се чекало. Један зборник радова институтских сарадника, који је био предат у штампу, на крају није објављен. Без обзира на те околности, Коњовић није одустајао од планирања рада, па је 1954. године покренуо и питања која су се, према његовим виђењима, наметала у правцу проширења делатности Института. Једно од њих односило се на „потребу да се почне с припремним радовима за редакцију и издање потпуног Зборника фолклорне музичке грађе“ који би обухватио материјал сабран у „српском делу Југославије, а по могућности и према споразуму који би се имао постићи с музичко-фолклорним институтима у ФНРЈ, и издање целокупног музичко-фолклорног корпуса Југославије, подељеног према републикама.“ Други је био близак сфери трајних уметничких интересовања Петра Коњовића по питању суодношења језичко-говорних и музичких феномена, а најављивао је нову интердисциплинарну област научних истраживања. Везивао се за Коњовићеве разговоре с управником Института за експерименталну фонетику НРС, и њихове закључке о „корисности заједничког рада на решавању проблема из звучне области: обрађивање и проучавање књижевног и песничког текста, као уметничке грађе у вокалној и вокално-инструменталној композицији музичкој, а с обзиром на својства нашег језика.“⁷⁸

77 Прве намере о штампању партитура академика изнете су 1950. године, када је Одељење предложило објављивање два Коњовићева гудачка квартета, као и Песме за соло глас и клавир и Обраде народних песама за соло глас и клавир Стевана Христића. АСАНУ, Записник III скупа ОМЛУ, 12. априла 1950, тачка 4.

78 „Извештај о раду института Одељења ликовне и музичке уметности. Музиколошки институт“.

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

Наведени пројекти нису остварени, али је идеја о њима поново потврђивала дотадашње Коњовићеве стратегије, које су указивале на истовремену постојаност и флексибилност при обликовању тематских корпуса и методолошких приступа. Програмска политика научноистраживачког рада Музиколошког института из времена Петра Коњовића може се оцртати неколиким општим аспектима: ослањање на предратна истраживачка искуства, без рушења наслеђених вредносних канона, али уз сталне измене у правцу ширења обрађене грађе кроз истраживање запостављених стваралачких личности, извођачких пракси и институција; ширење опсега снимљеног и мелографисаног фолклорног материјала различитих сеоских и градских подручја, укључујући и различите националне и етничке заједнице; успостављање сасвим нових тематских подручја у локалном контексту која дестабилизују концепт искључиво националне науке, усмереност ка интердисциплинарности и отвореност за комуникацију и размену научних и методолошких искустава у међународним оквирима. Основна претпоставка од које сам пошла у писању ове студије односила се на међусобну условљеност (1) успостављања институционалног поретка и (2) дисциплиновања научноистраживачког рада у правцу настанка локалне музикологије и етномузикологије, показујући да је проблем институционализације музичке науке; у датом тренутку био изузетно комплексан. Коњовићево позиционирање у САН и стратегије његовог деловања допринеле су конституисању и опстанку Музиколошког института, у чијим је оквирима у периоду од само неколико година успостављена платформа музиколошке и етномузиколошке науке на подручју Србије.

Табела 1. Научно, стручно и остало особље Музиколошког института САН (1948–1954)

ГОДИНА	1948.	1949.	1950.	1951.	1952.	1953.	1954.
Управник	академик Петар Коњовић, проф. Музичке академије		академик Петар Коњовић, проф. МА у пензији				
Стални чланови	Стана Ђурић-Клајн, асистент		Стана Ђурић-Клајн, научни сарадник и секретар	Стана Ђурић-Клајн, стручни сарадник и секретар		Стана Ђурић-Клајн, стручни сарадник	
			Милица Илијин, асистент				
			Стојан Лазаревић, асистент				
			Радмила Вукојичић, проф. средње школе				
				Драгутин Гостушки, проф. средње школе	Драгутин Гостушки, проф. средње школе и секретар		
Хонорарни чланови	Коста Манојловић научни сарадник						
	др Богдан Миланковић, стручни сарадник		др Богдан Миланковић, научни сарадник	др Богдан Миланковић, сарадник			
			Петар Бингулац, сарадник, доцент МА				
			Миодраг Васиљевић, сарадник, доцент МА				
			Стеван Клокић, стручни сарадник				
		Лазар Лера, службеник					
Стипендисти (студ. МА)	Слободан Хабић	Драгомир Пападополос Милош Велимировић	Драгомир Пападополос	Милош Велимировић	Вера Раичевић Надежда Мосусова		
Остало особље	Гордана Пљаић, хонорарни админ. секретар (служб. Председни- штва САН)	Олга Павловић, пом. админ. манипулант; Стеван Клокић, хонорарни копииста					

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

Прилог 1. Попис монографија, збирки и партитура које су објављене или припремљене за штампу у оквиру Музиколошког института и Одељења ликовне и музичке уметности САН (1949–1954).

А) Издања Музиколошког института САН

- Ђорђевић, Владимир С. (1950) *Прилози биографском речнику српских музичара*, ур. Петар Коњовић, предговор и редакција С. Ђурић-Клајн. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. CLXIX, Музиколошки институт, књ. 1.
- Станковић, Живојин (1951) *Народне њесме у Крајини*, ур. П. Коњовић, писац предговора Коста П. Манојловић, редактор С. Ђурић-Клајн. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. CLXXV, Музиколошки институт, књ. 2.
- Миланковић, Богдан (1952) *Основи њијанисџичке умејносии*, ур. П. Коњовић, ред. и предговор С. Ђурић-Клајн. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, CLXXXII, Музиколошки институт, књ. 3.
- Цветко, Драготин (1952) *Даворин Ђенко и његово доба*, ур. П. Коњовић. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССИ, Музиколошки институт, књ. 4.
- Васиљевић, Миодраг А. (1953) *Народне мелодије из Санџака*, ур. П. Коњовић. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССV, Музиколошки институт, књ. 5.
- Манојловић, Коста П. (1953) *Народне мелодије источне Србије*, ур. П. Коњовић, предговор и ред. С. Лазаревић. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССXII, Музиколошки институт, књ. 6.
- Вучковић, Војислав (1955) *Изборесеја*, ур. С. Ђурић-Клајн. Београд: Српска академија наука, Посебна издања, књ. ССXXXIII, Музиколошки институт, књ. 7.

Б) Издања Одељења ликовне и музичке умејносии САН

- Коњовић, Петар (1954) *Милоје Милојевић композиџор и музички њисац*. Београд: САНУ, Посебна издања ССXX, Одељење ликовне и музичке уметности, књ. 1.
- Коњовић, Петар (1953) Два гудачка квартета. Партитура. Београд: Одељење ликовне и музичке уметности САН, Музичка издања бр. 1.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ И ИЗВОРА

Литература

- Dimić, Ljubodrag (1988) *Agitprop kultura. Agitpropovska faza kulturne politike u Srbiji 1945–1952*. Beograd: Rad.
- Konjović, Petar (1919) „Muzika u Srba“. U *Ličnosti*. Zagreb: Naklada knjižare Čelap i Popovac, 119–140.

- Коњовић, Петар (1956) *Стиван Сив. Мокрањац*. Београд: Нолит. / Konjović, Petar (1956) *Stevan St. Mokranjac*. Beograd: Nolit.
- Korolija, Maja (2017) „Relacija nauke i političke ideologije na primerima iz oblasti nauke i obrazovanja u odnosima SSSR i FNRJ“. *Filozofija i društvo XXVIII* (4): 1160–1171.
- Лајић Михајловић, Данка (2017) „Траг музике урезан у воску: колекција фонографских снимака из Музиколошког института САНУ“. *Музикологија* 23 (II): 239–258. / Lajić Mihajlović, Danka (2017) „Trag muzike urezan u vosku: kolekcija fonografskih snimaka iz Muzikološkog instituta SANU“. *Muzikologija* 23 (II): 239–258.
- Марковић, Предраг Ј. (1996) *Београд између Источног и Запада 1948–1965*. Београд: Новинско-издавачка установа Службени лист СРЈ. / Marković, Predrag J. (1996) *Beograd između Istoka i Zapada 1948–1965*. Beograd: Novinsko-izdavačka ustanova Službeni list SRJ.
- Medić, Ivana (2017) „From ‘Father Figure’ to ‘Persona Non Grata’: The Dismissal of Kosta P. Manojlović from the Belgrade Muzička Akademija [Music Academy]“. In: Vesna Peno, Ivana Vesić and Aleksandar Vasić (eds.) *Kosta P. Manojlović (1890–1949) and the Idea of Slavic and Balkan Cultural Unification*. Belgrade: Institute of Musicology SASA, 211–228.
- Межински Миловановић, Јелена (2011) „Настајање уметничке збирке САНУ“. У: Димитрије Стефановић (ур.) *Академици – ликовни уметници: из Уметничке збирке Српске академије наука и уметности*, каталог изложбе. Београд: Галерија САНУ. / Mežinski Milovanović, Jelena (2011) „Nastajanje umetničke zbirke SANU“. U: Dimitrije Stefanović (ur.) *Akademici – likovni umetnici: iz Umetničke zbirke Srpske akademije nauka i umetnosti*, katalog izložbe. Beograd: Galerija SANU.
- Милановић, Биљана (2014) „Музичко пројектовање нације: етносимболизам Мокрањчевих руковети“. *Музикологија/Musicology* 16: 211–226. / Milanović, Biljana (2014) „Muzičko projektovanje nacije: etnosimbolizam Mokranjčevih rukoveti“. *Muzikologija* 16: 211–226.
- Милановић, Биљана (2016) „Деловање музичара у оквиру Одељења ликовне и музичке уметности САНУ“ [Студија поручена поводом прославе 175. годишњице Српске академије наука и уметности, предвиђена за објављивање у колективној монографији о историји свих одељења САНУ], рукопис. / Milanović, Biljana (2016) „Delovanje muzičara u okviru Odeljenja likovne i muzičke umetnosti SANU“ [Studija poručena povodom proslave 175. godišnjice Srpske akademije nauka i umetnosti, predviđena za objavljivanje u kolektivnoj monografiji o istoriji svih odeljenja SANU], rukopis.
- Милановић, Биљана (2018) *Музичке праксе у Србији и формирање националног канона*. Београд: Музиколошки институт САНУ. / Milanović, Biljana (2018) *Muzičke prakse u Srbiji i formiranje nacionalnog kanona*. Beograd: Muzikološki institut SANU.
- Младеновић, Оливера (1971) „Учешће Стевана Мокрањаца у раду Српске краљевске академије наука“. У: М. Вукдраговић (ур.) *Зборник радова о Сивану Мокрањацу*. Београд: Одељење ликовне и музичке уметности САНУ. / Mladenović, Olivera (1971) „Učešće Stevana Mokranjca u radu Srpske kraljevske akademije nauka“. U: M. Vukdragović (ur.) *Zbornik radova o Stevanu Mokranjcu*. Beograd: Odeljenje likovne i muzičke umetnosti SANU.
- Мосусова, Надежда (2010) „Стана Ђурић-Клајн и Музиколошки институт Српске академије наука и уметности“. У: Мирјана Веселиновић-Хофман и Мелита Милин (ур.), *Сивана Ђурић-Клајн и српска музикологија*. Београд: Музиколошко друштво Србије, 151–157. / Mosusova, Nadežda (2010) „Stana Đurić-Klajn i Muzikološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti“. U: Mirjana Veselinović-Hofman i Melita Milin (ur.), *Stana Đurić-Klajn i srpska muzikologija*. Beograd: Muzikološko društvo Srbije, 151–157.

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

- Никић, Љубомир, Жујовић, Гордана и Радојчић–Костић, Гордана (2007) *Грађа за биографски речник чланова Друштва српске словесности, Српској ученој друштва и Српске краљевске академије 1841–1947*. Београд: Српска академија наука. / Nikić, Ljubomir, Žujović, Gordana i Radojčić – Kostić, Gordana (2007) *Građa za biografski rečnik članova Društva srpske slovesnosti, Srpskog učenog društva i Srpske kraljevske akademije 1841–1947*. Beograd: Srpska akademija nauka.
- Pegg, Carole (2001) “Ethnomusicology.” *Grove Music Online*. <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.S2178>
- Пејовић, Роксанда (1994) *Музиколог Сјана Ђурић-Клајн: историографска, есејистичка и критичарска делајност*. Београд: Српска академија наука и уметности (Посебна издања, књ. DCXXVII, Одељење ликовне и музичке уметности, књ. 9) – Музиколошки институт САНУ – Удружење композитора Србије. / Pejović, Roksanda (1994) *Muzikolog Stana Đurić-Klajn: istoriografska, esejistička i kritičarska delatnost*. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti (Posebna izdanja, knj. DCXXVII, Odeljenje likovne i muzičke umetnosti, knj. 9) – Muzikološki institut SANU – Udruženje kompozitora Srbije.
- Перковић, Ивана и сарадници (2017) *80 година Факултета музичке уметности (Музичке академије)*. Београд: Факултет музичке уметности. / Perković, Ivana i saradnici (2017) *80 godina Fakulteta muzičke umetnosti (Muzičke akademije)*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.
- Петровић, Даница (2010) „Музиколошки институт Српске академије наука и уметности (1948–2010)“. *Музикологија/Musicology* 10: 11–34. / Petrović, Danica (2010) „Muzikološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti (1948–2010)“. *Muzikologija* 10: 11–34.
- Радиновић, Сања (2016) „Васиљевићеви зборници народних мелодија: српско музичко благо“. *Музикологија/Musicology* 20: 171–198. / Radinović, Sanja (2016) „Vasiljevićevi zbornici narodnih melodija: srpsko muzičko blago“. *Muzikologija* 20: 171–198.
- Ракочевић, Селена (2014) „Contribution of Ljubica and Danica Janković to Establishment of Ethnochoreology in Serbia as an Academic Scholarly Discipline“. *Музикологија/Musicology* 17: 219–244.
- Томашевић, Катарина (2011) „Коњовић, Петар“. *Српски биографски речник*, V том. Нови Сад: Матица српска. / Tomašević, Katarina (2011) „Konjović, Petar“. *Srpski biografski rečnik*, V tom. Novi Sad: Matica srpska.
- Томашевић, Катарина (2016) „Kako je o Davorinu Jenku pisao Dragotin Cvetko. Prilog proučavanju slovenačko-srpskih muzikoloških veza u doba FNRJ“. U: Katarina Tomašević (ur.) *Davorin Jenko (1835–1914). Prilozi za kulturu sećanja / Davorin Jenko (1835–1914). Prispevki za kulturo spomina*. Beograd: Muzikološki institut SANU i Nacionalni savet slovenačke nacionalne manjine u RS, 129–142.

Објављени извори

- Уредба о Комитету за научне установе, Универзитет и високе школе, од 31. марта 1947. године. *Службени гласник Народне Републике Србије* 3/14 (1947): 123. / Uredba o Komitetu za naučne ustanove, Univerzitet i visoke škole, od 31. marta 1947. godine. *Službeni glasnik Narodne Republike Srbije* 3/14 (1947): 123.
- Конференција Академије филозофских наука и Академије уметности. *Годишњак САН LIV* (1947): 94–96. / Konferencija Akademije filozofskih nauka i Akademije umetnosti. *Godišnjak SAN LIV* (1947): 94–96.

Седнице Институтске комисије Председништва Српске академије наука. – VI седница 6. октобра 1947. год. (тачка 7). *Годишњак САН LIV (1947): 274–280.* / Sednice Institutske komisije Predsedništva Srpske akademije nauka. – VI sednica 6. oktobra 1947. god. (tačka 7). *Godišnjak SAN LIV (1947): 274–280.*

Седнице Институтске комисије Председништва Српске академије наука. – VII седница 21. октобра 1947. год. (тачка 5). *Годишњак САН LIV (1947): 280–285.* / Sednice Institutske komisije Predsedništva Srpske akademije nauka. – VII sednica 21. oktobra 1947. god. (tačka 5). *Godišnjak SAN LIV (1947): 280–285.*

Извештај о раду Музиколошког института. *Годишњак САН LV (1948): 265–269.* / Izveštaj o radu Muzikološkog instituta. *Godišnjak SAN LV (1948): 265–269.*

Музиколошки институт. Програм рада за 1950. годину. *Годишњак САН LVII (1950): 482–484.* / Muzikološki institut. Program rada za 1950. godinu. *Godišnjak SAN LVII (1950): 482–484.*

Музиколошки институт. Извештај о раду у 1950. години. *Годишњак САН LVII (1950): 484–488.* / Muzikološki institut. Izveštaj o radu u 1950. godini. *Godišnjak SAN LVII (1950): 484–488.*

Музиколошки институт. Извештај о раду у 1951. години. *Годишњак САН LVIII (1951): 346–348.* / Muzikološki institut. Izveštaj o radu u 1951. godini. *Godišnjak SAN LVIII (1951): 346–348.*

Извештај о раду института Одељења ликовне и музичке уметности. Музиколошки институт. *Годишњак САН LX (1953): 310–312.* / Izveštaj o radu instituta Odeljenja likovne i muzičke umetnosti. Muzikološki institut. *Godišnjak SAN LX (1953): 310–312.*

Извештај о раду института Одељења ликовне и музичке уметности. Музиколошки институт. *Годишњак САН LXI (1954): 159–163.* / Izveštaj o radu instituta Odeljenja likovne i muzičke umetnosti. Muzikološki institut. *Godišnjak SAN LXI (1954): 159–163.*

Архивски извори

Архив Музиколошког института САНУ (АМИ САНУ) / Arhiv Muzikološkog instituta SANU (AMI SANU)

Збирка: Архива Музиколошког института САН/САНУ (Архива МИ САН/САНУ), регистри 1, 3, 4, 5, 8. / Zbirka: Arhiva Muzikološkog instituta SAN/SANU (Arhiva MI SAN/SANU), registri 1, 3, 4, 5, 8.

Архив Српске академије наука и уметности (АСАНУ) / Arhiv Srpske akademije nauka i umetnosti (ASANU).

Записници скупова Академије уметности за 1948. годину. / Zapisnici skupova Akademije umetnosti za 1948. godinu.

Записници скупова Одељења ликовне и музичке уметности за 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953. и 1954. годину (Записници ОЛМУ). / Zapisnici skupova Odeljenja likovne i muzičke umetnosti za 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953. i 1954. godinu (Zapisnici OLMU).

БИЉАНА МИЛАНОВИЋ
ДОПРИНОС ПЕТРА КОЊОВИЋА КОНСТИТУИСАЊУ И ПОЧЕЦИМА РАДА
МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ

BILJANA MILANOVIĆ

PETAR KONJOVIĆ'S CONTRIBUTION TO THE CONSTITUTION AND THE
BEGINNINGS OF THE INSTITUTE OF MUSICOLOGY OF THE SERBIAN ACADEMY OF
SCIENCES AND ARTS

(SUMMARY)

In the text I deal with the period of establishment and the beginnings of the work of the Institute of Musicology of the Serbian Academy of Sciences, which is marked by the role of composer and music writer Petar Konjović (1883–1970), who founded and was the first director of the Institute (1947–1954). I examined and problematized Konjović's efforts to establish and manage the institution, which were inseparable from his role of Fellow of the Academy and Secretary of the Department of Fine Arts and Music of the Serbian Academy of Sciences (1948–1954), through the analysis of archival documentation. The basic assumption that I started from was related to the interdependence between (1) the establishment of an institutional order and (2) the disciplining of scientific research in the direction of the emergence of musicology and ethnomusicology in the local context. In particular, issues related to the Institute's relationship with the wider organizational environment and research policy of the SAN, as well as the role and support of its significant individuals in the process of the institutionalization of music science were especially highlighted. The problem of acquiring legitimacy in clearly hierarchical relationships proved to be very complex, since the Institute represented, on the one hand, a scientific unit of the Academy of Arts, that is, the Department of Fine Arts and Music, which, on the other hand, was marked by the inheritance of marginalized status of artists in comparison to other entities within the SAN. The formation of scientific tasks and objectives and the questions related to their realization were shaped in such a context.

I analyzed these problems within three subchapters. The first of them provides basic information on the reorganization of the Serbian Academy of Sciences within the framework of the cultural policy of the new regime and deals with the aspects of the formal establishment of the Institute (1947) and the contextualization of the first programmatic projections of its work. The second question relates to the diverse problems that accompanied the delay of the start of the Institute's activities, while the final subchapter is dedicated to the period from hiring the first associates to the end of Konjović's directorship (1948–1954).

Konjović's strategies pointed to his simultaneous stability and flexibility in the design of thematic areas and methodological approaches. The policy of the

scientific-research work of the Institute of Musicology from Konjović's time can be outlined in several general aspects: reliance on pre-war experiences, without the destruction of inherited value canons, but with constant changes in the direction of widening the scope of processed material through research of hitherto neglected creative personalities, performing practices and institutions; melographed and studied folklore material from various rural and urban areas, including different national and ethnic communities; the establishment of completely new thematic areas in the local context that destabilize the concept of purely national science; the emphasis on interdisciplinarity and openness to communication and exchange of scientific and methodological experiences in the international context. Konjović's position at the Serbian Academy of Sciences, his experience in managing various institutions, persistence and strategically planned actions, his high criteria and consideration in the selection of associates, managing without ideological divergences from his position of the bourgeois pre-war intellectual, but also his patient waiting for certain decisions of the competent instances, were crucial for the constitution and survival of the Institute of Musicology, within which the platform of musicological and ethnomusicological disciplines in Serbia was established in just a few years.

KEYWORDS: Petar Konjović, Institute of Musicology SAS/SASA, Department of Fine Arts and Music SAS/SASA, musicology, ethnomusicology